

AZ EGYES GYERMEKVÉDELMI TÖRVÉNYEK MÓDOSÍTÁSÁRÓL SZÓLÓ 2021. ÉVI LXXIX. TÖRVÉNY ÉRTÉKELÉSE¹

A Velencei Bizottság szakértői számára 2021. november 18-án készített tájékoztató

A Háttér Társaságról

Az 1995-ben alapított Háttér Társaság Magyarország legnagyobb és legrégebbi LGBTQI civil szervezete. Egy olyan társadalomért dolgozunk, amelyben szexuális irányultsága vagy nemi identitása miatt senkit sem ér hátrány, ahol az LGBTQI közösség valamennyi tagja szabadon megélheti identitását, és felmerülő problémái megoldásához megfelelő segítséget kap. E célok elérése érdekében a Háttér Társaság különböző tevékenységeket végez, így jogsegélyszolgálatot működtet; figyelemmel kíséri és dokumentálja az LGBTQI személyek elleni emberi jogi jogsértéseket; képzéseket szervez szakemberek, köztük jogászok számára; és támogatja az LGBTQI személyek emberi jogait tiszteletben tartó törvények és állami intézkedések elfogadását. Az elmúlt két évtizedben több ezer LGBTQI embernek nyújtottunk jogi tanácsadást, és több száz olyan LGBTQI személy jogi képviselőjét láttuk el, akik erőszak vagy zaklatás áldozataivá váltak.

A törvény elfogadása

A pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: a Törvény) 1., 3., 9., 10., 11. §-aiban foglalt LGBTQI-ellenes rendelkezéseket a parlamenti vita legutolsó szakaszában, mindössze öt nappal a törvény zárószavazása előtt, a törvényjavaslat Igazságügyi Bizottságban, Népjóléti Bizottságban és a plenáris ülésen lezajlott alapos vitája után, a Törvényalkotási Bizottság kormánypárti tagjai terjesztették az Országgyűlés elé. Ez a rövid időkeret nem tette lehetővé sem az országgyűlési képviselők számára a törvényjavaslat komolyabb megvitatását, sem a civil társadalom vagy a szakmai szervezetek számára annak megfelelő véleményezését.

A törvény főbb rendelkezései

A Törvény LGBTQI-ellenes rendelkezései öt törvény módosítását foglalják magukban, ezek a következők: a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: gyermekvédelmi törvény); a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény (a továbbiakban: családvédelmi törvény); a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény (a továbbiakban: reklámtörvény); a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény (a továbbiakban: médiatörvény); valamint a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: köznevelési törvény).

¹ Készült az Amnesty International Magyarország, a Társaság a Szabadságjogokért és a Magyar Helsinki Bizottság közreműködésével.

A módosítások az említett törvényekbe hasonló rendelkezéseket illesztettek be, amelyek korlátozzák a kiskorúak hozzáférését a „pornográf, valamint olyan tartalmakhoz, amely a szexualitást öncélúan ábrázolja, illetve a születési nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérést, a nem megváltoztatását, valamint a homoszexualitást népszerűsíti, jeleníti meg”. A köznevelési törvény esetében a törvény csak a homoszexualitás és a transzneműség „népszerűsítését” tiltja, a megjelenítését nem.

Míg a köznevelési törvény, a reklámtörvény és a médiatörvény módosításai csak az adott intézményekre és szakemberekre (nevezetesen: iskolákra és tanárookra, vállalkozásokra és médiaszolgáltatókra) vonatkoznak, addig a gyermekvédelmi törvénynek sokkal szélesebb a hatálya, mert nemcsak a gyermekvédelmi szolgálatokra, hanem általában a gyermekekre és a szüleikre is vonatkozik (4. § (1) bekezdés). A családvédelmi törvény pedig nem tartalmaz semmilyen korlátozást hatályára nézve, így annak rendelkezései minden természetes vagy jogi személyre, szervezetre vagy intézményre egyaránt vonatkoznak Magyarországon.

Az általános korlátozások mellett két törvény konkrétabb rendelkezéseket is tartalmaz. A médiatörvény 9. § (6) bekezdése szerint a fentiekben meghatározott médiatartalmak V. kategóriába (kiskorúak számára nem ajánlott) sorolandók, így ezek csak este 22 óra után és hajnali 5 óra előtt sugározhatóak. A médiatörvény 32. § (4) bekezdés a) pontja szerint ilyen tartalom társadalmi célú reklámként nem sugározható. A köznevelési törvény 9/A. §-a szerint az iskola-egészségügyi szolgálatot ellátó pedagógusokon és szakembereken kívül csak azok a szakemberek és civil szervezetek folytathatnak szexuális felvilágosító tevékenységet az iskolában, akiket vagy amelyeket a jogszabály által kijelölt szerv nyilvántartásba vett. A szexuális felvilágosító tevékenység tágan értelmezve magában foglalja a szexuális kultúrával, nemi étellel, nemi irányultsággal, szexuális fejlődéssel kapcsolatos bármely foglalkoztatást.

Végrehajtási jogszabályok

2021. augusztus 6-án jelent meg a Magyar Közlönyben a 2021. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról szóló rendelet. A kereskedelmi tevékenységek végzésének feltételeiről szóló 210/2009. (IX. 29.) Korm. rendelet 20/A. §-a alapján – a 473/2021. (VIII. 6.) Korm. rendeletben foglalt módosítás értelmében – a gyermekeknek szóló, a születéskori nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérést, a nemváltoztatást és a homoszexualitást megjelenítő vagy népszerűsítő termékeket nem lehet kirakatban elhelyezni, közszemlére tenni, és csak zárt csomagolásban, más terméktől elkülönítve árusíthatóak. A születési nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérést, a nem megváltoztatását, a szexualitást öncélúan ábrázoló, valamint a homoszexualitást megjelenítő, illetve népszerűsítő termékek (nem kizárólag a gyermekeknek szóló termékek) nem árusíthatók iskolák, gyermek- és ifjúsági intézmények, valamint templomok 200 méteres körzetében.

A köznevelési törvény felhatalmazza az oktatásért felelős minisztert, hogy rendeletben jelölje ki azt az állami szervet, amely vezeti azon szakértők és civil szervezetek nyilvántartását, akik közoktatási intézményekben szexuális nevelési foglalkozásokat tarthatnak. Felhatalmazza továbbá a minisztert, hogy rendeletben szabályozza a nyilvántartásba vétel pontos feltételeit. Ilyen rendelet azonban 2021. november 18-ig nem született. Ennek eredményeként jelenleg egyetlen civil szervezet sem tarthat szexuális felvilágosító órát a közoktatási intézményekben.

A közérthetőség (normavilágosság) hiánya

A törvény több olyan jogi fogalmat tartalmaz, mint a „megjelenítés” és a „népszerűsítés”, amelyek az azokat tartalmazó jogszabályokban egyáltalán nincsenek definiálva, és olyan tágan értelmezhetők, hogy a vonatkozó rendelkezések címzettje számára aligha lehetséges előre látni, hogyan kell alkalmazni őket. Nem egyértelmű például, hogy a „homoszexualitás megjelenítése” kifejezés csak két azonos nemű személy közötti szexuális cselekmények bemutatására vonatkozik-e, vagy kiterjed-e a közöttük lévő szeretet bármely formájának (csókolózás, ölelés, kézenfogás) bemutatására is. Nem világos továbbá az sem, hogy az idézett kifejezés vonatkozik-e pusztán annak közlésére, hogy egy személy vonzódik a vele azonos nemű személyekhez, vagy az vonatkozik-e akár a homoszexualitás témájának bármilyen megvitatására. Nem valószínű, hogy az első – szűk – értelmezés a helyes, mivel a médiatörvény módosítása a szexualitást öncélúan ábrázoló médiatartalmakra általában is a kiskorúak számára nem ajánlott minősítést írja elő, ami mind a hetero-, mind a homoszexuális cselekményekre vonatkozik, de míg a heteroszexuális cselekmények esetén csak azok az megjelenítések kapnak 18+ minősítést, amelyek a szexualitást „öncélúan” ábrázolják, addig a homoszexualitás esetében bármilyen megjelenítés megkapja ezt a minősítést. Hasonló bizonytalanságok vannak a „születési nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérés és a nemváltoztatás megjelenítésével” kapcsolatban is. Ez szűk értelemben vonatkozhat a nemi megerősítő orvosi beavatkozások bemutatására, de vonatkozhat a transznemű személyek tranzíciójáról szóló történetekre is, vagy arra is, ha egy személyről közlik, hogy transznemű, esetleg a transz identitások bármilyen megvitatására.

A „népszerűsítés” kifejezés az előbbiekhöz hasonlóan nincs definiálva, a szóbanforgó törvényekben (vö. a Médiatanács alább elemzett klasszifikációs ajánlásával), és nemcsak a homoszexualitást és a transznemű identitást magasztaló tartalmakra vonatkozhat (valójában nincs tudomásunk arról, hogy valaha is megjelent volna ilyen tartalom Magyarországon), hanem az LMBTQI emberek egyenlő jogait és társadalmi elfogadását hirdető tartalmakra is (vö. a Médiatanács alább elemzett ajánlásában található aggodalomra okot adó példákkal). Az elmúlt két év ítélkezési gyakorlata (lásd alább) alapján valószínűsíthető, hogy a hatóságok e fogalmak igen tág értelmezését fogják alkalmazni, és azt az LMBTQI emberek bármilyen bemutatására, illetve az LMBTQI témák bármilyen megvitatására alkalmazni fogják.

A Médiatanács iránymutatása

A Médiatanács 2021. szeptember 15-én aktualizálta klasszifikációs ajánlását, hogy összhangba hozza azt a médiatörvény új rendelkezéseivel (a 2021. évi LXXIX. törvénnyel módosított 9. § (6) bekezdés). Az ajánlás előírja, hogy a médiatartalom 18 éven aluli nézők számára nem ajánlott minősítést kell kapjon, ha annak „meghatározó eleme” a születési nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérés, a nemváltoztatás vagy a homoszexualitás népszerűsítése vagy megjelenítése. Az ajánlás kimondja, hogy a születési nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérés, a nemváltoztatás vagy a homoszexualitás ábrázolása nem általánosságban tiltott, hanem csak akkor, ha ez a szóban forgó médiatartalom „meghatározó eleme”. Más szóval, ha ez a médiatartalom „üzenete”, vagy „erről szól a tartalom” (lásd az ajánlás 17. oldalát). Kimondja továbbá, hogy „Meghatározóan jeleníti meg a műsorszám a nemváltással és a homoszexualitással kapcsolatos témaköröket, ha a bemutatott tartalom fókuszában a homoszexualitás vagy a nemváltoztatás értékeinek, előnyeinek, különlegességének, egyediségének hangsúlyozása áll, azaz e témák a tartalom

központi, esszenciális és nélkülözhetetlen részét képezik." (17.o.). Az ajánlás a „népszerűsítés” fogalmát is értelmezi: az „a homoszexualitásnak és a születési nem megváltoztatásának társadalmi normaként, a hagyományos heteroszexuális életviteltől vonzóbb, követendő életformaként történő bemutatása, továbbá az e témákkal kapcsolatos, a médiatartalmakban megjelenő propagandatevékenység, melyek célja ezen ideológiák, nézetek terjesztése, a kiskorúak érzelmi befolyásolása, a kommunikáció eszközeivel történő meggyőzése" (17.o.).

Az ajánlás azonban rendkívüli óvatosságra int. „Ha a műsorszámban bemutatásra kerül a születési nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérés, a nem megváltoztatásának, valamint a homoszexualitás vagy annak népszerűsítése, a médiaszolgáltatónak mérlegelnie kell, hogy e megjelenítés indokoltá teszi-e a műsorszámnak az V. kategóriába való sorolását azáltal, hogy az alkalmas a kiskorúak fizikai, szellemi vagy erkölcsi fejlődésének kedvezőtlen befolyásolására” (18.o.).

A Médiatanács ajánlása néhány aggodalomra okot adó példát is tartalmaz az új rendelkezések alapján történő besorolásra. Ilyen példaként említi az ajánlás a nagy elismerést kiváltó filmművészeti alkotást, a *Mindent anyámról* c. filmet, valamint az 1980-as évek HIV/AIDS-járványát és a homofóbiát politikailag és történelmileg is kifinomultan ábrázoló *Ez bűn* című sorozatot – amelyeket az ajánlás a homoszexualitás vagy a nemváltás „népszerűsítésének” egyértelmű példájaként említi (18.o.). Megjegyzendő, hogy ez utóbbi példa, csakúgy, mint a *A fiúk a klubból* című tévésorozat (amely szintén e kategória példájaként szerepel), kifejezetten ellentmond az ajánlás egy további útmutatásának, miszerint a sorozatokat nem lehet teljes terjedelmében minősíteni – azaz minden egyes epizódra ugyanazt a besorolást alkalmazni – hanem a sorozat minden egyes epizódját külön-külön kell minősíteni (2.o.). Mindenesetre az ajánlásban szereplő példák világossá teszik, hogy a Médiatanácstól nem várható el, hogy az új jogszabályi rendelkezéseket a szóban forgó művek művészeti vagy politikai véleménynyilvánítás eszközeként vegye figyelembe, valamint, hogy a műveket a kifogásolható tartalmi elemek kontextusára tekintettel értelmezze, amely kontextus egyébként a művek értelmezéséhez iránymutatást és információt adhatna.

Bár úgy tűnik, hogy az iránymutatás a korlátozások szűkebb értelmezését adja, hangsúlyozni kell, hogy a Médiatanács ajánlása nem minősül jogszabálynak. Egyáltalán nem jogforrás; így nem kötelezi sem az általa értelmezett jogszabályok címzettjeit, sem magát a problémás rendelkezéseket alkalmazni hivatott Médiatanácsot. Másrészt, az ajánlás hangsúlyozza, hogy „nem célja az egyes kategóriákra vonatkozóan mereven értelmezett, szigorú szabályokat lefektetni”, és hogy az általa figyelembe venni ajánlott szempontok listája „korántsem lehet teljes és végleges, tekintettel arra, hogy a gyakorlati munka megköveteli ezen szempontok folyamatos felülbírálatát, módosítását és kiegészítését” (2.o.). Harmadszor, kiemelendő, hogy bár a médiatörvényben szereplő kifejezések hasonlóak, mint a többi módosított törvényben, ez azonban nem jelenti azt, hogy a Médiatanács médiatartalmak besorolására vonatkozó ajánlásában foglaltak a köznevelési törvény, a családvédelmi törvény és más törvények hasonlóan megfogalmazott rendelkezéseire is vonatkoznának. Ezeket a törvényeket különböző szervek értelmezik és alkalmazzák, ezért félrevezetheti a jogalkalmazókat, ha aból indulnak ki, hogy az egyik területen (pl. médiaszolgáltatások) alkalmazott jogértelmezés egy másik jogterületen (pl. közoktatás) is érvényes. A médiaszolgáltatásokban például a népszerűsítésnek is teljesen más jelentése lehet, mint a közoktatásban: ezeket a kifejezéseket az alkalmazásuk kontextusára

figyelemmel kell értelmezni. A médiaszolgáltatás területén kívül azonban nem léteznek iránymutatások, ezért véleményünk szerint a Médiatanács iránymutatása nem ad elégséges támpontot ahhoz, hogy a jogalkalmazók számára előreláthatóságot biztosítson az új jogi rendelkezések érdemi tartalmával és az azokban foglalt magatartási normákkal kapcsolatban.

Korábbi ítélkezési gyakorlat

Habár a törvény elfogadása óta nincs tudomásunk olyan esetről, amelyben az új rendelkezésekre hivatkoztak volna a hatóságok vagy bíróságok szankciók alapjaként, az állami szervek korábbi esetjoga jelzi, hogy a hatóságok mennyire szélesen is értelmezhetik a törvényt. Ezek a korábbi esetek olyan tágan értelmezhető gyermekvédelmi rendelkezéseket alkalmaztak, amelyek már régóta léteznek a magyar jogban, de 2019 őszéig nem alkalmazták őket LBMTQI tartalmakkal szemben. Ezek az általános rendelkezések a következők: Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése („Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”); a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény 19. § (2) bekezdése („A Médiaszolgáltatásban megjelenő azon médiatartalom, amely károsíthatja a kiskorúak szellemi, lelki, erkölcsi vagy fizikai fejlődését, csak oly módon tehető a nyilvánosság tagjai számára elérhetővé, amely – különösen az adásidő megválasztásával, az életkor ellenőrzésével, illetve más műszaki megoldás alkalmazásával – biztosítja, hogy kiskorúak rendes körülmények között nem hallhatják vagy láthatják azt.”) valamint a reklámtörvény 8. § (1) bekezdése („Tilos az olyan reklám, amely a gyermek- és fiatalkorúak fizikai, szellemi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését károsíthatja.”).

Az említett jogszabályokra hivatkozva a fogyasztóvédelmi hatóság 2019. októberében 500.000 forint (1.375 euró) bírságot szabott ki a Coca-Colára, amiért az azonos nemű párokat szerepeltetett egy plakátkampányban.² A #loveislove című kampányban³ egy egymást megölelő meleg férifipár, egy egymás szemébe néző leszbikus pár és egy egymással csókolózó heteroszexuális pár szerepelt. A heteroszexuális párokat ábrázoló harmadik plakátot a hatóság nem kifogásolta. Az első két plakát kapcsán a hatóság azzal érvelt, hogy *„figyelembe kell venni, hogy Magyarországon nagyon sok gyermek csonka családban nő fel, éppen ezért fontos, hogy a gyermekek minél több olyan pozitív példát lássanak, ami az egész/ép családokat helyezi előtérbe. A kifogásolt plakát nem ezt a példát közvetíti a gyermek-, és fiatalkorúak felé.. (...) Fentiekre tekintettel hatóságom álláspontja, hogy a Vállalkozás Coca-Cola „#loveislove” kampányának plakátjain látható azonos nemű párokat megjelenítő tartalom különösen kedvezőtlen hatásokat okozhat, mivel súlyosan károsíthatja a gyermek- és fiatalkorúak, szellemi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését.”* A vállalat nem támadta meg a döntést a bíróságon. A Háttér Társaság *actio popularis* keretében felülvizsgálatot kezdeményezett a határozat ellen az Egyenlő Bánásmód Hatóságnál, az alapvető jogok biztosánál és az ügyészségen, de valamennyi állami szerv elutasította annak vizsgálatát, hogy a határozat diszkriminatívnak minősül-e és/vagy sérti-e a szólásszabadságot.

² [PE-06/01/01076-10/2019](#) sz. határozat

³ <https://www.coca-cola.hu/rolunk/hirek/love-is-love-egyenlo-jog-a-szeretethez>

2021 márciusában a Médiatanács vizsgálatot⁴ indított az RTL Klub ellen, mert a Háttér Társaság a szivárványcsaládokról szóló tájékoztató videóját⁵ sugározta. A videóban gyermekeket nevelő LMBTQI emberek beszéltek mindennapi tapasztalataikról, és szakértők (pszichológusok, szociológusok, pedagógusok) vitatták meg az ilyen családokkal kapcsolatos tudományos eredményeket. A vizsgálat jelenleg is folyamatban van, döntés még nem született. Bár a videót a Háttér Társaság készítette és rendelte meg annak sugárzását, a Médiatanács elutasította, hogy a szervezet ügyfélként vehessen részt az eljárásban, korlátozva ezzel a szervezetet a jogi érvei előadásában. A döntést az egyesület bíróságon támadta meg, ennek eredményeképpen a Kúria kötelezte a Médiatanácsot, hogy a Háttér Társaságot az eljárásban ügyfélként ismerje el.⁶ A Kúria döntése után a közelmúltban újra indult az eljárás, és az jelenleg is folyamatban van.

A fogyasztóvédelmi hatóság 2021 januárjában kötelezte a Labrisz Leszbikus Egyesületet, hogy változtassa meg a *Meseország mindenkié* című gyermekkönyvük borítóját, úgy hogy az egyértelműen utaljon arra, hogy a könyv „a hagyományos nemi szerepektől eltérő viselkedésmintákat” tartalmaz.⁷ A könyv klasszikus és modern meséket tartalmaz, amelyekben különböző társadalmi kisebbségekhez – például romák, fogyatékossgal élők, örökbefogadott gyermekek – tartozó szereplők szerepelnek. A könyvben van egy történet két egymásba szerető hercegről, valamint egy mese egy nemet váltó szarvasról is. A hatóság szerint a kiadó „nem adott előzetes tájékoztatást azzal összefüggésben, hogy a könyvben szereplő mesékben a „hagyományos nemi szerepektől eltérő viselkedésminták” kerülnek megjelenítésre, ezen eljárásával tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot valósított meg megtévesztő mulasztás okán.” A hatóság döntését az egyesület bíróságon támadta meg, a bírósági felülvizsgálat folyamatban van. A bírósági eljárásban a fogyasztóvédelmi hatóság azzal érvelt, hogy a 2021. évi LXXIX. törvény elfogadása visszamenőleges hatállyal igazolja azt a határozatot, amelyet a hatóság a törvény elfogadása előtt hat hónappal hozott.

2021. július 6-án, két nappal a törvény hatályba lépése előtt, a Lira könyvesboltot 250.000 forint (690 euró) bírsággal sújtották, mert egy másik, szivárványcsaládokat bemutató gyermekkönyvet, a *Micsoda család! (Lawrence Schimel: Early One Morning és Bedtime, Not Playtime! c. könyveinek magyar fordítása)*, más gyermekkönyvekkel együtt árult.⁸ A hatóság szerint „a könyv hátoldalán található tájékoztató szöveg elolvasását és a könyv keménylapos kivitelezését tekintve – Hatóságunk véleménye szerint – a fogyasztó arra a következtetésre juthat, hogy egy kisgyermekeknek szóló, általuk ismertnek vélhető történetet, élethelyzetet feldolgozó egyszerű nyelvezetű könyvet tart a kezében, esetleg vásárol meg.” A hatóság döntését a könyvesbolt bíróságon támadta meg, a bírósági felülvizsgálat folyamatban van.

Lehetséges szankciók

Bár a törvény csak korlátozott számú új szankciót vezetett be, az ágazati törvényekben, valamint a büntető- és szabálysértési jogban már korábban is meglévő jogkövetkezményeket is alkalmazni lehet a törvény rendelkezéseit megsértőkre.

⁴ 163/2021.(III. 2.) sz. határozat

⁵ <https://youtu.be/wXLuhRqihog>

⁶ Kf.VII.40.749/2021/4.

⁷ [BP/2200/00868-2/2021](#) sz. határozat

⁸ [PE/002/01974-8/2021](#) sz. határozat

A 2021. évi LXXIX. törvény által bevezetett egyetlen új szankció az oktatás területét érinti. A szabálysértésekről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: szabálysértési törvény) módosított 248. § (3) bekezdés d) pontja szerint, aki a köznevelési intézményben tartható foglalkozások tartására, vagy azok törvényessége ellenőrzésére vonatkozó rendelkezéseket megszegi, szabálysértést követ el. A 7. § szerint a szabálysértési törvény megsértése legfeljebb 150.000 Ft pénzbüntetéssel vagy közérdekű munkával sújtható, amely elzárásra is átváltható, ha az elítélt a közérdekű munka kötelezettségének nem tesz eleget. A köznevelési törvény 79. § (8) bekezdése szerint, ha a köznevelési feladatokat ellátó hatóság a hatósági ellenőrzés során feltárja, hogy a nevelési-oktatási intézményben nyilvántartásba vétel nélkül tartottak szexuális felvilágosító órákat, az intézményvezetővel és a foglalkozást végző személlyel vagy szervezet tagjával szemben szabálysértési eljárást kezdeményez.

A reklámtörvény 24-26. §-ai szerint a reklámra vonatkozó szabályok megsértése esetén a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (a továbbiakban: fogyasztóvédelmi törvény) szankcióit kell alkalmazni. A fogyasztóvédelmi törvény 47. §-a alapján a fogyasztók jogainak megsértése esetén a fogyasztóvédelmi hatóság több jogkövetkezményt is alkalmazhat, többek között: az online tartalom azonnali eltávolítását, az áru elkobzását, az üzlet/szolgáltatási hely bezárását és bírság kiszabását, amelynek maximális összege az érintett vállalkozás éves árbevétele alapján kerül meghatározásra. A bírság mértéke 100 millió forint feletti nettó árbevétellel rendelkező vállalkozások esetében 500 millió forintig (1,37 millió euró), 100 millió forint alatti nettó árbevétellel rendelkező vállalkozások esetében 5 millió forintig (13.700 euró) terjedhet.

A kereskedelmi tevékenységről szóló 210/2009 (IX. 29.) Korm. rendelet 26. § (1) bekezdése alapján az áruk értékesítésére vonatkozó rendelkezések megsértése esetén a fogyasztóvédelmi törvényben (lásd fentebb) foglalt szankciók alkalmazhatóak. Továbbá a 27. § (1) bekezdése szerint a helyi önkormányzat jegyzője az ilyen szabályok megsértése esetén a kereskedelmi tevékenységet megtilthatja, vagy az üzletet ideiglenesen bezárathatja. A 27. § (2) bekezdése szerint amennyiben a tulajdonos nem tesz eleget a jegyző által előírt követelményeknek, a jegyző véglegesen is bezárathatja az üzletet.

A médiatörvény megsértése esetén a Médiatanács alkalmazhat jogkövetkezményeket. Az első elkövetett jogsértés esetén a szankció enyhébb, súlyos jogsértés esetén azonban annak komolyabb következményei lehetnek. A 187. § szerint a Médiatanács 15 perctől hét napig terjedő időtartamra felfüggesztheti a médiaszolgáltatási jogosultság gyakorlását, felmondhatja a médiaszolgáltatási jogosultság tárgyában megkötött hatósági szerződést, vagy elrendelheti a szolgáltató törlését a médiaszolgáltatások nyilvántartásából (aminek következtében a médiaszolgáltatás elérhetetlenné válik a nyilvánosság számára). A médiaszolgáltató típusától függően 3 millió forinttól (8.250 euró) 200 millió forintig (550.000 euró) terjedő bírság szabható ki. Szintén bírsággal (legfeljebb 2 millió forintig – azaz 5.500 euróig) sújthatja a Médiatanács a médiaszolgáltatónál vezető tisztséget betöltő személyeket.

A Büntető Törvénykönyv 208. §-a a kiskorú veszélyeztetése kapcsán kimondja, hogy „a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy – ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él –, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”. E rendelkezés nyelvezete nagyon közel áll azokhoz az

általános gyermekvédelmi szabályokhoz, amelyeket az elmúlt két évben úgy értelmeztek, hogy azok minden olyan tartalomra vonatkoznak, amelyben LMBTQI-karakterek szerepelnek. Sőt, Gulyás Gergely, a Miniszterelnökséget vezető miniszter egy sajtótájékoztatón újságíróknak azt mondta, hogy ha egy tanár az iskolai oktatás részeként használja a *Meseország mindenkié* című könyvet (lásd fent), akkor kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt nyomozni kell ellene.⁹ Mivel a családvédelmi és gyermekvédelmi törvény általános rendelkezései a szülőkre is vonatkoznak, így nemcsak a tanárok, hanem a szülők is büntetőjogi szankciókra számíthatnak, ha LMBTQI tartalmakhoz való hozzáférést biztosítanak gyermekeiknek.

Mégha büntetőjogi következményeket nem is alkalmazták, a gyermekvédelmi törvény 67. §-a előírja, hogy a gyermek fejlődésének veszélyeztetése esetén a gyámhatóság a 15. § (4) bekezdésében előírt intézkedések megtételére jogosult, ideértve a gyermek védelembé vételét (a szülők kötelezését a szociális munkás által előírt nevelési terv betartására), vagy a gyermek ideiglenes vagy végleges eltávolítását a gyermek családjából. A 72. § (2) bekezdése szerint súlyos veszélyeztetettségnek minősül a gyermek olyan bántalmazása, elhanyagolása, amely életét közvetlen veszélynek teszi ki, vagy testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésében jelentős és helyrehozhatatlan károsodást okozhat. E rendelkezés nyelvezete szintén nagyon közel áll azokhoz az általános gyermekvédelmi szabályokhoz, amelyeket az elmúlt két évben úgy értelmeztek, hogy azok minden olyan tartalomra vonatkoznak, amelyben LMBTQI-karakterek szerepelnek. Bár meglehetősen valószínűtlen, hogy a gyámhatóság valóban kiemelné a gyermeket a családjából, ez azonban nem zárható ki, az új jogszabály jogi utat nyit az ilyen döntések előtt.

A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 33/A. § (1) bekezdése szerint, amennyiben a közalkalmazott (pl. pedagógus, iskolapszichológus, gyermekjóléti szociális munkás stb.) szándékosan vagy gondatlanságból megszegi a közalkalmazotti szerződéséből eredő lényeges kötelezettségeit, a szerződése felmondható. Az enyhébb jogsértésekre a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény szabályai vonatkoznak, amelynek 56. §-a lehetővé teszi, hogy a munkáltató szankciókat szabjon ki a munkavállalóra, ha az megszegi a munkaszerződésből eredő kötelezettségeit, a pénzbüntetés azonban nem lehet magasabb egyhavi fizetésnél.

A köznevelési törvény 79. §-a szerint a megyei kormányhivatalok (a központi kormányzat helyi kirendeltségei) ellenőrizhetik az iskolákat, és ha az iskolák bármely oktatásra vonatkozó jogszabályt – ideértve az új rendelkezéseket is – megsértenek, a közigazgatási szabályszegések szankcióiról szóló 2017. évi CXXV. törvény 2. § (3) bekezdése szerinti szankciókat alkalmazhatnak, amelyek között szerepel a figyelmeztetés, a tevékenységtől való eltiltás, valamint magánszemélyek esetében a 2 millió forintig (5.500 euró), szervezetek esetében a 10 millió forintig (27.490 euró) terjedő bírság.

Ellentmondás az egyenlő-bánásmódra vonatkozó rendelkezésekkel

Az Alaptörvény XV. cikke nem tiltja kifejezetten a szexuális irányultság és a nemi identitás alapján történő megkülönböztetést, ám az „egyéb helyzet” fordulaton keresztül egy nyíltvégű felsorolást tartalmaz. Az Alkotmánybíróság gyakorlatából egyértelműen kiderül, hogy ezekre a tulajdonságokra is kiterjed az Alaptörvény (korábban az Alkotmány) hátrányos

⁹ <https://telex.hu/belfold/2020/10/08/meseország-mindenkie-ovoda-gulyas-gergely-kiskorua-k-veszelyeztetese>

megkülönböztetést tiltó klauzulája. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a hátrányos megkülönböztetés elleni rendelkezés nem a védett tulajdonságok taxatív felsorolása.¹⁰ Az Alkotmánybíróság gyakorlata már korábban rögzítette, hogy az eltérő bánásmód akkor minősül hátrányos megkülönböztetésnek, ha nincs ésszerű indoka, és ezért önkényes.¹¹ Ezt az érvelést a közelmúltban hozott döntések tovább erősítették.¹² Az Alkotmánybíróság több határozatában kifejezetten kimondta, hogy a szexuális irányultság az „egyéb helyzet” alá sorolandó,¹³ ugyanakkor eddig nem érkezett még olyan ügy az Alkotmánybírósághoz, amely hasonló állásfoglalást igényelt volna a nemi identitás tekintetében. A Velencei Bizottság az új Alaptörvénnyel kapcsolatos véleményében megjegyezte, hogy az a tény, hogy a szexuális irányultság nem szerepel a védett tulajdonságok listáján, „azt a benyomást keltheti, hogy az ezen az alapon történő megkülönböztetést nem tartják elítélendőnek”.¹⁴ Sajnos a nyíltan diszkriminatív rendelkezéseket tartalmazó törvény elfogadása egyértelművé teszi, hogy a magyar kormány valóban nem tekinti a szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló megkülönböztetést az Alaptörvény által tiltottnak.

Az egyenlő bánásmódról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: egyenlő bánásmódról szóló törvény) 8. és 9. §-a kifejezetten tiltja a szexuális irányultság és a nemi identitás alapján történő közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést. A törvény preambuluma egyértelműen rögzíti, hogy a törvény a diszkriminációmentesség alkotmányos kötelezettségét hajtja végre és pontosítja azt azzal, hogy *expressis verbis* említi a szexuális irányultságot és a nemi identitást, és egyértelművé teszi, hogy az ezen tulajdonságok alapján történő hátrányos megkülönböztetés jogellenes.

A 2021. évi LXXIX. törvény tehát nem illeszkedik következetesen a jog- és alkotmányos rendbe, mert ellentétben áll más jogszabályokkal. Nagy valószínűséggel azonban a jogértelmezés általános elvének, azaz a *lex specialis derogat legi generali* elvének (a különös rendelkezések lerontják az általános rendelkezések hatályát) alkalmazása azt fogja eredményezni, hogy a hatóságok és bíróságok a szóban forgó új rendelkezéseket alkalmazzák, miközben az egyenlő bánásmódról szóló törvény vonatkozó rendelkezései háttérbe szorulnak.

Szexuális nevelés az iskolákban

Magyarországon nincs egy egységes jogszabály az iskolai szexuális nevelésre vonatkozóan. A köznevelési törvény 62. § (1) bekezdés e) pontja előírja, hogy a tanárok a diákokat többek között a „családi élet értékeinek megismerésére és megbecsülésére” és az „egészséges életmódra” kell nevelniük. A Nemzeti Alaptanterv (110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet) tartalmazza az alapelvek között a „Családi életre nevelést”, amely a harmonikus családi minták, a felelős párkapcsolatok és a szexuális kultúra előmozdítására terjed ki. A kerettantervben¹⁵ a szexuális nevelés a 7-8. osztályban a biológiában a nemek közötti különbségek, a felelős szexuális viselkedés és a szexualitás szerepe a párkapcsolatban, a

¹⁰ 41/2007. (VI. 20) AB határozat

¹¹ 30/1992. (IV. 29.) AB határozat

¹² 3206/2014. (VII. 21.) AB határozat

¹³ 20/1999. (VI. 25.), 37/2002. (IX. 4.), 154/2008. (XII. 17.), 43/2012. (XII. 20.) AB határozatok

¹⁴ CDL-AD(2011)016-e

¹⁵ https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat

9-10. osztályban pedig a fogamzásgátlás, a családtervezés és a szexuális úton terjedő fertőzések megelőzése témakörökben jelenik meg. Sem a Nemzeti Alaptanterv, sem a kerettantervek nem tartalmazznak említést a homo- vagy biszexualitásról vagy a transznemű identitásról.

Kizárólag kiskorúakra vonatkozó korlátozások

A magyar Kormány gyakran érvelt azzal, hogy a Törvény csak a kiskorúak LMBTQI-tartalmakhoz való hozzáférését korlátozza, és nem érinti a felnőttek ilyen tartalmakhoz való hozzáférését. Ez az érv azonban figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy a célközönséget gyakran technikailag lehetetlen életkor alapján elkülöníteni. Például az olyan közösségi médiaszolgáltatók, mint a Facebook vagy a Twitter nem teszik lehetővé a kiskorúak hozzáféréseinek korlátozását egyes posztokhoz. Ha egy újság vagy magazin LMBTQI-tartalmakat akar bemutatni, akkor gondoskodnia kell arról, hogy kiskorúak ne tudják megvásárolni az ilyen tartalmakat tartalmazó teljes számot. Kültéri reklámok (például óriásplakátok) nem tartalmazhatnak LMBTQI-tartalmat, mivel azt gyermekek is láthatják. A célközönség elkülönítésének lehetetlensége egyben azt is jelenti, hogy a hirdető és a médiaszolgáltatók valószínűleg tartózkodni fognak az LMBTQI-tartalmak gyártásától vagy közzétételétől, így az ilyen tartalmak még a felnőttek számára sem lesznek elérhetőek.

A szülői jogok védelme

A magyar Kormány gyakran érvelt azzal, hogy a törvény célja a szülők azon jogainak védelme, hogy a gyermekeket saját értékrendjüknek megfelelően neveljék. A Törvény azonban pont az ellenkezőjét éri el, korlátozza a szülők jogait: a szülők számára nem lesz többé lehetőség arra, hogy gyermekeiket a melegekkel, leszbikusokkal és transzneműekkel szembeni elfogadásra tanítsák. A gyermekvédelmi törvény és a családvédelmi törvény széleskörű és általános tiltásrendszere miatt, ha egy szülő 18 év alatti gyermekének LMBTQI szereplőt tartalmazó ifjúsági regényt vásárol, vagy gyermekével közösen LMBTQI szereplőt felvonultató filmet néz a televízióban, törvényt sért, hiszen ez a magatartás a születési nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérést és homoszexualitást ábrázoló tartalom kiskorú számára hozzáférhetővé tételével ér fel.

Egyes iskolákban a szülők arról érdeklődtek, hogy a tanárok mentesülhetnek-e az új rendelkezések szerinti kötelezettségek alól, ha minden szülő írásban hozzájárul ahhoz, hogy nem bejegyzett civil szervezetek meghívást kapjanak és szexuális felvilágosító előadásokat tartsanak a diákoknak az állami iskolákban. Az új rendelkezések azonban ilyen körülmények között sem teszik lehetővé a szabályok alóli mentesülést, mert az új tilalmakat feltétel nélkül kell alkalmazni, így, ezek a szabályok a homoszexualitást, a születési nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérést vagy a nemváltoztatást megjelenítő vagy népszerűsítő tartalmak kiskorúak számára történő hozzáférhetővé tételére vonatkozó tilalmak alól sem engednek semmilyen mentesülést. Így a tanárookra akkor is vonatkozik az új szabályrendszer, ha a szülők kifejezetten hozzájárulnak a homoszexualitás vagy tágabb értelemben a szexuális sokféleség, valamint a transznemű és más, nem heteronormatív identitások megvitatásához.

A törvény hatása

A Törvény elfogadása tovább erősítette a kormányzat által kezdeményezett, egyre ellenségesebbé váló LMBTQI-ellenes közbeszédet Magyarországon.¹⁶ A szervezetünknek bejelentett, LMBTQI emberek elleni gyűlölet-bűncselekmények száma jelentősen megnőtt az elmúlt hónapokban az egy évvel korábbi azonos időszakhoz képest. Példaképpen, 2021. július 13-án három férfi próbált erőszakkal behatolni egy olyan lakásba, amelynek ablakában egy szivárványos zászló volt, a behatolók homofób matricákat hagytak az ajtón, amikor nem tudtak bejutni. 2021. július 27-én egy leszbikus párt verbálisan bántalmaztak és autók elé löktek, mert kézen fogva sétáltak Budapest egyik főutcáján. 2021. október 9-én egy leszbikus párt szidalmaztak és tojással dobáltak meg Budapesten, amikor kiléptek a lakásukból. 2021. október 23-án egy meleg párt zaklatott és követett egy személyt, aki később egyiküket arcon ütötte. 2021. november 14-én egy meleg párt szóban gyaláztak egy budapesti bár mellett elhaladva, majd három férfi követte őket a buszmegállóig, ahol többször megrúgták és megütötték őket.

A közelmúltban megtagadták az iskolákba való bejutást azoktól a civil szervezetektől, amelyek évek óta az emberi jogok és az állampolgári nevelés terén dolgoztak együtt az iskolákkal, kivéve ha megígérik, hogy nem érintik az LMBTQI-kérdéseket, még akkor sem, ha a diákok maguk hozzák fel ezt a témát. Több tanár és iskolapszichológus is arról számolt be, hogy nyomást gyakoroltak rájuk, hogy ne beszéljenek többet LMBTQI-kérdésekről a diákjaikkal, sőt, egy esetben arra is megpróbálták rávenni egy szakembert, hogy ne posztoljon a közösségi média felületeken ilyen témában. A Törvénynek tehát komoly visszatartó ereje van az LMBTQI-témák megvitatása kapcsán a társadalom számos, különösen a gyermekekkel és fiatalokkal kapcsolatos területén.

A civil társadalom kritikája

A Gyermekjogi Civil Koalíció, a magyar gyermekjogi civil szervezetek és szakértőket tömörítő, az UNICEF Magyarország kezdeményezésére létrejött ernyőszervezet,¹⁷ 2021. június 15-én nyilatkozatot adott ki, amelyben elítélte a törvénytervezet homofób és transzfób elemeit.¹⁸ A Koalíció az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének a Magyarország hatodik időszakos jelentésére vonatkozó záró észrevételekben tett megállapításaira¹⁹ támaszkodva hangsúlyozta annak fontosságát, hogy az LMBTQI gyermekek számára biztosítani kell az erőszak és a diszkrimináció minden formájával szembeni védelmet. A Koalíció felszólított valamennyi politikust, hogy lépjenek fel a sérülékeny társadalmi csoportba tartozó gyermekek hátrányos megkülönböztetésének megszüntetése érdekében.

A Hintalovon Alapítvány, a Gyermekjogi Civil Koalíció tagja, segítséget és támogatást nyújtó nem kormányzati szervezetként csatlakozott az Eurochild – egy 35 európai országból közel 200 tagot számláló, több mint 2000 gyermekjogi szervezetet képviselő hálózat –

¹⁶ Ld. *Tájékoztató az LMBTI-személyek egyenjogúságát és szerzett jogait sértő 2020-as jogszabályi változásokról Magyarországon. A Velencei Bizottság szakértői számára írt tájékoztató 2021. május 21-én.*

¹⁷ <https://unicef.hu/ezt-tesszük-itthon/gyermejjogi-koalicio>

¹⁸ https://gyermekjogicivilkoalicio.hu/wp-content/uploads/2021/06/GyCK-NYILATKOZATA_2021_junius_15_modosito_javaslat_hoz_szavazas_utan.pdf

¹⁹ <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRICAqhKb7yhsnHFwMhaZ6UbKZijXRImqYC1HmMfZ3Q4LpGEGHsqvNnxAdLdIE1Jpe1Jpe2JPJPIM1JPJP4DQKAd%2AVqb2jJSK>

nyilatkozatához,²⁰ amely szerint az új jogszabály nem védi a gyermekeket, hanem nagyobb veszélynek teszi ki őket. A Hintalovon a 2020-as gyermekjogi jelentésében már beszámolt arról, hogy az LMBTQI gyerekek a kormány célpontjaivá váltak.²¹ A transzfób és homofób népszavazás bejelentését kommentálva az Alapítvány közleményt adott ki, amelyben azt írta, hogy „homofób törvény sérti az ENSZ Gyermekjogi Egyezményét, és súlyosan diszkriminál. A népszavazási kezdeményezés nem létező problémát állít a középpontba ahelyett, hogy a magyar gyermekeket érintő valódi veszélyekkel foglalkozna.”²²

A törvényjavaslatnak az Országgyűlés elé terjesztése óta több mint 160 civil és egyéb szervezet lépett fel nyilvánosan a törvény ellen,²³ köztük – a fentiekén kívül – gyermekjogi szervezetek (Család, Gyermek, Ifjúság Közhasznú Egyesület (CSAGYI), Egyesület az Inklúzióért, Együtt az Eltűnt Gyermekekért Alapítvány, Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek (CFCF), Fortély-sátor Alapítvány, Gyerekesély Egyesület (GYERE), Igazgyöngy Alapítvány, Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány, Magyarországi Terre des hommes Alapítvány, Rosa Parks Alapítvány, Világszép Alapítvány), diák- és ifjúsági szervezetek (ADOM Diákmozgalom, Fridays For Future – Miskolc, Haver Alapítvány, Tudatos Ifjúságért Alapítvány), szülői szervezetek (Apapara, Európai Szülők Magyarországi Egyesülete (ESZME) Gyerekkel Vagyunk, Magyar Anyák), a tanárok, pszichológusok és szociális munkások szakmai szervezetei és szakszervezetei (Magyar Pedagógiai Társaság Gyermekérdekek Szakosztálya- Korczák Munkabizottság, Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete, Pedagógusok Szakszervezete, Magyar Köztisztviselők, Közalkalmazottak és Közszolgálati Dolgozók Szakszervezete, Magyar Pszichológiai Társaság LMBTQ Szekciója, Esély Labor Egyesület, Alapítvány Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete (SZMME), Új Szemlélet szociális szakmai műhely és akciócsoport), valamint az érintett iparágak szervezetei (Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, Magyar Reklámszövetség, Magyar Újságírók Országos Szövetsége, Music Hungary Szövetség, Nyitottak Vagyunk, Open For Business).

Közvélemény-kutatások

A Medián közvéleménykutató cég reprezentatív felmérése szerint²⁴ a magyarok 66%-a egyetért azzal, hogy a homoszexualitás témáját az iskolai oktatásban is tárgyalni kellene. 86% egyetért azzal, hogy ne az állam, hanem a tanárok és a szülők döntsenek arról, hogy mit tanítanak az iskolákban a szexuális nevelés, felvilágosítás keretében. 90% egyetért azzal, hogy az életkornak megfelelő szexuális nevelésnek az iskolai tanterv részét kell képeznie. 85% gondolja úgy, hogy a tanároknak szabadon kellene dönteniük arról, hogy milyen szakemberekre és szervezetekre támaszkodnak az iskolai zaklatás elleni küzdelemben. 55% nem ért egyet a filmekben és a televízióban LMBTQI-tartalmak napközbeni sugárzásának betiltásával.

²⁰ <https://www.eurochild.org/news/new-hungarian-legislation-not-only-fails-to-protect-children-it-puts-them-at-large-risk-of-harm/>

²¹ <https://hintalovon.hu/2021/06/01/3-k-uralta-a-gyerekek-eletet-2020-ban-kirekesztes-kizsakmanvolas-koronavirus>

²² <https://www.facebook.com/hintalovon/posts/2889106948004355>

²³ <https://hatter.hu/hirek/nemvagyegyedul-tiltakozok>

²⁴ <https://www.amnesty.hu/a-lgbtqi-community-is-at-a-historical-high-in-hungary/>

A Publicus közvélemény-kutató ügynökség által készített másik reprezentatív felmérés szerint²⁵ az emberek mindössze 25% gondolja úgy, hogy a gyermekek védelméről szóló népszavazás valós problémákra reagál, és valóban a gyermekek védelméről szól, míg 48%-uk szerint politikai céljai vannak a választásokhoz kapcsolódóan, 17% pedig úgy véli, hogy mindkettő együttesen fennáll.

²⁵ <https://publicus.hu/blog/tizbol-negy-valaszado-szerint-valos-veszely-hogy-lmbtg-propaganda-jelenik-meg-az-ovodakban>